

Stary-Bychów, miasto powiatowe, gub. mohyl., 7513 mieszkańców (3758 mężcz. i 3755 kob.)* na wysoko wzniesionym brzegu Dniepru. Miasto niegdyś obronne. Stary zamek Sapiehów (dziś własność min. wojny), przy którym zachowały się dwie baszty. Stare też mury poklasztorne (dziś własność paraf. katol., synagoga XIII w. Posiada kościół katol. i 2 cerkwie praw. Dekanat rohaczewsko - bychowski. Szkoła miejska 3-klasowa z sześcioletnim kursem, niższa szkoła rzemieślnicza, szkoła elementarna dla chłopców i także dla dziewcząt wydziału ministerjum oświaty, także dwie szkoły cerkiewno-parafjalne. Szpital ziemski. Stacja kolejowa odnogi Witebsk-Żłobin (kolej Rygo-Orłowska). Stacja statków parowych. Zarząd miejski t. z. „uproszczony“ (starosta miejski i „pełnomocnicy“, władzę sądową sprawuje naczelnik ziemski.

*) Według wyznań: prawosławnych 3744, żydów 3084, katolików 84, protestant 1.

nik ziemski. Pod względem ekonomiczno-handlowym miasto z każdym rokiem chyli się do upadku. Ludność w znacznej części włościańska, rolnicza. 1¹/₄ godz. jazdy koleją od Mohylowa.

Bychów (Stary) znany od XIV wieku. Jest o nim wzmianka w akcie o wstąpieniu Świdrygiełły na tron litewski. W roku 1568 darował go Zygmunt-August Jan. Hieron. Chodkiewiczowi, w czasach późniejszych przeszedł na własność Sapiehów. W r. 1620 ufortyfikowany przez Karola Chodkiewicza według wymagań wiedzy ówczesnej, poczem był uważany za jedną z najsilniejszych twierdz Białej Rusi. W r. 1648 kozacy kilkakrotnie silili się opanować Bychów, lecz byli odparci dzięki kometantowi Sosnowskiemu i waleczności mieszkańców. Miasto pograniczne według ugody Zborowskiej (1649). W r. 1656 długo, lecz bez skutku oblegał go Żołotorenko, gdyż mieszkańcy; pomni postępów Z. w Homlu, nie zaufali jego obietnicom, za co Jan Kazimierz aktem z dn. 31 maja 1655 r. uwolnił Bychów od podatków na lat dwadzieścia. W r. 1659 w ciągu 30 tygodni oblegany i wreszcie dzięki zdradzie niektórych mieszkańców zdobyty przez wojewodów: Dołhorukiego, Łobanowa i Żnujewa, w r. 1660 znów wrócił do Rzplitej. Wyniszczony przez nieustanne wojny został znowu uwolniony od podatków przez Sejm z r. 1676 na lat dziesięć. Szarpany i wydzierany z rąk do rąk w czasie wojen w pierw-

szych latach XVIII w.; nie mógł Bychów osiągnąć ekonomicznego rozkwitu i jako miasteczko, został wcielony do Rosji w r. 1772. W r. następnym został miastem powiatowem, jakim z przerwą 1796—1802 r. jest dotąd. W r. 1830 na mocy konfiskaty przeszedł z rąk Sapiehów na własność państwa.

Ślady wałów fortecznych istnieją dotąd. Zachowało się też dziesięć armat: sześć z nich spoczywa przed b. zamkiem, a cztery formują słupki u wejścia do dawnych budynków klasztornych; a dziś parafjalnych. Przed ćwierć wiekiem istniały jeszcze typowe bramy, później rozebrane i rozciągnięte przez mieszkańców na rozmaity użytek.